

Zonder samen gaat het niet - betalingsverkeer in Nederland

“Inge, zou je alsjeblieft iets kunnen komen vertellen bij het afscheid van Gijs Boudewijn als directeur van Betaalvereniging Nederland? En kun je daarbij het thema samenwerking uitdiepen?” Dat was de vraag die mij door Arlette en Gertjan werd gesteld tijdens voorbereiding van deze prachtige bijeenkomst.

Mijn eerste ingeving was: dat is een vraag voor de glasbak.

Immers: Wat je er ook ingooit, het rinkelt. Alles is raak.

Dames en heren - betalingsverkeer & betalen zijn gestoeld op samenwerking. Overal in de wereld, maar zeker in ons land.

En Gijs heeft die samenwerking jarenlang belichaamd.

A – B – C. Zo simpel is het, maar eenvoudig is dat niet. En het is bepaald niet vanzelf gekomen. En dat is tevens les 2 in Betalingsverkeer. Tweede? Ja. Want de eerste luidt: Betalen is samenwerken. Maar daar kom ik zo op terug.

Ik vertelde het de organisatie van dit feest niet direct, maar ik dacht wel meteen ‘Een verhaal over betalingsverkeer en samenwerking, met Gijs in het centrum. Dat komt goed’.

Gijs, wat een prachtige bijeenkomst ter ere van jouw afscheid.

Welverdiend feestelijk.

Ik richt me met deze toespraak op de samenwerking in betalingsverkeer en breng je daarmee een lofzang. Want, jij - was - altijd - overal - bij.

Betalen doen we samen

De Nederlandse zin tot polderen en zeker ook de Nederlandse kwaliteit van polderen, leende en leent zich uitstekend voor betalingsverkeer.

Sterker: Het succes van het Nederlandse betalingsverkeer is gefundeerd op een diepe zucht tot samenwerken.

Als wij niet samenwerken in de polder, hebben wij geen droge voeten en die praktische benadering levert ons dus niet alleen relatief droog land, maar ook een zeer hoogstaand betalingsverkeer op,

volgens het mantra 'veilig, betrouwbaar, efficiënt én toegankelijk'.

Ik vind dat we er vaak te gemakkelijk over doen/ te snel overheen stappen.

En daarom sta ik graag even stil bij de enorme meerwaarde die samenwerking ons bracht. En ik wil ook gezegd hebben dat samenwerking niet iets is dat vanzelf komt, hoe vanzelfsprekend het mag klinken.

Samenwerking vergt energie, inzicht, vasthoudendheid en inschikkelijkheid ten behoeve van een hoger doel.

En het vergt ruitendheid, misschien is dat wel de grootste deugd in onze samenwerking.

En wat bracht het ons?

Veilig, betrouwbaar, efficiënt en toegankelijk betalingsverkeer. Waar menig land jaloers op is. En aan al die aspecten werken we vandaag nog steeds.

Het bracht ook een breed begrip van de uitdagingen die iedere deelnemer in de polder heeft. Het bracht snelheid en vertrouwen.

Vertrouwen in elkaar, maar ook vertrouwen in het betalingsverkeer. Een groot goed, waar jaren van investeringen en hard werk aan vooraf zijn gegaan.

En zoals met alles: Niets is gratis – ook betalingsverkeer niet. We moeten blijven investeren in samenwerking. Die bracht ons waar we nu zijn - en die brengt ons waar we willen komen. Juist nu de wereld in beweging is, moet we elkaar extra opzoeken.

Mijn wens: Laat vandaag de start van het nieuwe samen markeren.

Hoogtepunten in Nederland van samenwerken in betalen

Af en toe achterom kijken, helpt beter vooruit te zien.

Ik verzamelde een trits voorbeelden van succesvolle momenten in Nederlands betalingsverkeer die gefundeerd zijn op onze samenwerking. Ik loop ze graag met u door.

Het zal u niet verbazen dat Gijs daar steeds van dichtbij betrokken was. Maar daarover later meer. Vanuit de organisatie van dit evenement werd ik kort gehouden. 'Niet alleen over Gijs, alsjeblieft'. Sorry, Gijs.

===

Aan het begin van Gijs' carrière wordt het Nationaal Betaal Circuit wordt na jaren van voorbereiding voltooid in 1997 en bestaat uit maar liefst 7 fases. De NBC-polder bestaat uit banken. Alles draait om efficiëntie, standaardisatie en connectiviteit van giraal geld en ATM gastgebruik, met de BankGiroCentrale functioneert als centrale hub.

Interpay wordt opgezet. Een bancaire shared service center avant la lettre, in goed Nederlands. Want we kwamen er pas later achter dat het om een shared service center bleek te gaan met het samenvoegen van BankGiroCentrale, BeaNet en Eurocard Nederland.

Alles op één adres (Eendrachtlaan in Utrecht) voor:

- Giraal betalingsverkeer – interbancaire overboekingen, incasso's en salarisbetalingen.
- Alles voor de toonbank: pinnen, betaalpassen en credit cards; issuing- en acquiring processing, MasterCard en later Visa, en zelfs prepaid op de chip(knip).
- De Geldautomaten: de infrastructuur; t beheer van security sleutels.
- En niet te vergeten : overschrijvingskaarten, acceptgiro's en de stichting Bevordering Cheques verkeer.

De hele rimram.

Samen onder één dak met een interbancaire governance: Deelnemersraden voor Cards en voor Giraal, een Raad van Advies en een Raad van Commissarissen (die parallel liepen aan NVB-gremia ACBV en BCBV).

Ik herken ook hier enkele (frisse) gezichten uit die tijd. En dat doet me goed.

Niet onvermeld mochten blijven het Millennium project, direct gevolgd door de Invoering van de euro

Dit waren gigantisch veranderingen, die een goed einde moesten krijgen. Een sterk gestructureerde samenwerking in de Nederlandse polder leidde tot uitstekende resultaten in beide megaprojecten.

Het succesvolle bezoek van minister Zalm op 1 januari 2002 om 00.00 uur aan een Maastrichtse geldautomaat als succesvolle afsluiter is mooi beeld van die periode. En natuurlijk was die afsluiter resiliënt ingericht: de transactie zou sowieso succesvol zijn. Aan alles was gedacht.

In 2002 volgt: De Commissie Wellink (formeel de Werkgroep Tariefstructuren en Infrastructuur in het Nederlandse massale betalingsverkeer, in het leven groepen door minister Zalm van Financiën), die adviseert tot een forse verbouwing van de polder, met als doel het realiseren van een zuiverder rolverdeling; de samenwerking moet anders.

Scheme en processing mogen niet langer in één hand. De commerciële acquiring rol voor het Pinverkeer komt bij banken te liggen.

Dat laatste is toch een ingewikkeld beestje gebleken, met wisselende successen voor de aanbieders.

Nieuwe spelers betreden het acquiring bedrijf. De markt raakt meer versnipperd. De maatschappelijke continuïteit is met nieuwe rolverdelingen en versnippering wellicht gewaarborgd, maar de efficiency van de keten is er niet mee gediend en ik voorspel u: de kosten blijven een thema.

En ik hamer graag ook hier op het belang van voortdurende samenwerking om de keten efficiënt te houden.

Het eigendom van interbancaire producten worden onder Wellink ondergebracht in Currence en de Betaalvereniging; zij zien het levenslicht.

Een belangrijk onderdeel uit deze periode is de totstandkoming van het Convenant Betalingsverkeer, gericht op vergroting van efficiëntie door stimulering van elektronisch betalingsverkeer en terugdringing van contante betalingen, met name in de detailhandel.

In nauwe samenwerking met alle betrokken partijen (stakeholders) stimuleerden en werd de opkomst en groei van PIN georkestreerd.

Op 17 november 2005 tekenden banken en ondernemers het Convenant Betalingsverkeer.

Alle ondernemers die PIN-betalingen accepteerden, kregen hierdoor met

terugwerkende kracht tot 1 januari een korting van één cent per pinbetaling. Ik werkte in die tijd bij Interpay en zag met mijn collega's de truck van Henk van den Broek in Utrecht voorrijden met daarop de tekst: "Interpay, mogen we even afrekenen...?".

Het convenant bracht de retailers ook minder overvallen, en niet onbelangrijk minder kasverschillen.

Samen professionaliseerden we de polder van het betalingsverkeer.

Ter verankering van een en ander wordt de Stichting Bevorderen Efficiënt Betalen opgericht, die van 2005 tot 2018 bestond. Een fonds, gefinancierd door banken, waarmee projecten konden worden ondersteund ter vergroting van de veiligheid en efficiency van het betalingsverkeer.

En het werkt. Het Nederlandse betalingsverkeer wordt almaar veiliger, betrouwbaarder, efficiënter, en toegankelijker, met name door die hechte samenwerking tussen aanbieders en afnemers. In het voorwoord van een publicatie die ter ere van 13 jaar SBEB verschijnt, stellen de schrijvers: 'Wij zijn trots dat we met zijn allen dit resultaat hebben kunnen neerzetten!'

Twee zaken vallen mij op: Trots en Resultaat. Het directe gevolg van Allen, oftewel Samenwerking.

De commissie Wellink adviseerde ook tot de oprichting van het Maatschappelijk Overleg Betalingsverkeer in 2002. Ook hier met het doel een efficiënt, betrouwbaar, toegankelijk en veilig betalingsverkeer in Nederland te realiseren. Deelnemers? Alle partijen: consumenten, bedrijven, banken en maatschappelijke organisaties. Met diverse thema's

- contant geld en bereikbaarheid van geldautomaten,
- toegankelijkheid voor mensen met een beperking
- fraudebestrijding,
- nieuwe ontwikkelingen (zoals instant payments, open banking)
- het steeds belangrijker geworden Europese aspect van betalen

Samenwerking op het gebied van betalingsverkeer in optima forma! Al meer dan 20 jaar.

2005. Een Nederlandse oplossing voor E-commerce betalen dient zich aan: iDEAL. Een eenvoudige, veilige online betaalmethode die consumenten direct koppelt aan hun eigen vertrouwde internetbankierenomgeving en retailers de betaling garandeert.

Ik durf het hier wel aan: er waren VIER musketiers die dit aanjoegen: Ben Christiaanse, Mark Buitenhok, Gert Silva en ... Gijs Boudewijn. Ieder in een eigen rol. Ik geef graag het woord aan Gert Silva. [Filmpje]
Het NL paradepaardje: iDEAL. Gijs was volop bij.

Vanaf 2009 voerde de Betaalvereniging de campagne Veilig Bankieren, samen met de banken. Het doel is duidelijk: consumenten moeten meer bewust worden van fraude.

U weet het natuurlijk allemaal: Hang op. Klik weg. Bel uw bank.

En die campagnes zijn er nog steeds, nu onder de vlag van de NVB. Het gaat om zaken als phishing, spoofing, WhatsApp-fraude en helpdeskfraude. Al in de begintijd van het pinnen riepen spraakmakende boegbeelden, als Rob de Nijs en Sylvia Millem, al op tot waakzaamheid: jullie mogen alles van me weten, behalvemijn pincode.

Het illustreert de gezamenlijke belangen bij veiligheid. En door samenwerking dienen we die belangen.

De jaren 2004-2014 is het SEPA dat de klok slaat. De Single Euro Payment Area: omvangrijke pan-Europese harmonisatie en samenwerking.

De rulebooks werden opgeleverd vanuit de EPC (onthoudt die naam);

de NL SEPA invoering betrof een samenwerking tussen DNB, die de campagne 'over op IBAN trok en de Betaalvereniging met de Stuurgroep SEPA.

De eerste SEPA overboeking vond plaats begin 2008 en de laatste incasso migreerde naar SDD, uiteraard geflankeerd door de eerst PSD wetgeving in februari 2014.

Een gigantisch klus, waarbij de hele betaalketen in de euro zone aangepast werd.

Een massale PIN-storing met Pasen in 2012 vormt de aanleiding voor 'Actie richting Instant'. De storing duurt dagen en heeft grote effecten: belangrijke retail-omzet valt weg en bovendien staat uitbetaling van de salarisrun vlak voor de deur. Letterlijk drama, in hoofdletters.

De Betaalvereniging start een onderzoek waaruit het beeld naar voren komt van een sterk gefragmenteerd landschap in debit cards, met enkele key spelers inmiddels van buiten NL. Dat maakt maatschappelijke toezeggingen in het MOB complex, zo niet onmogelijk. De wens om snellere uitbetaling, kregen we niet opgelost. En zo ontstaat onder begeleiding van Deloitte een leap frog van de drie grootbanken "leap frog" naar de instant payment oplossing, nog voordat er überhaupt een SEPA SCT Inst rulebook was.

Vervolgens werd onder leiding van de Betaalvereniging een meerjarig programma gestart. Het programma levert met uiteindelijk 4 banken per medio 2019 het beloofde resultaat: finaal overboeken binnen 5 seconden voor bijna iedereen in NL. Zonder geoliede samenwerking had dat resultaat niet bereikt kunnen worden. Het blijkt een voorbeeld voor Europa. Alleen de Spanjaarden konden mee in dat tempo.

Maar, al die digitalisering heeft, zo blijkt in 2021, ook een keerzijde. Toegankelijkheid van bank- en of betaaldiensten voor onder meer ouderen, mensen met een beperking en laaggeletterden vraagt om aandacht en daarom starten NVB en betaalvereniging samen het programma Toegankelijk Bankieren.

Een sterke samenwerking met belangenorganisaties komt op stoom. Er komt een jaarlijkse Week van de Toegankelijkheid – veelal rond het thema digitale inclusie. En in samenwerking met de Ouderenbonden ontstaat Digitaal Veilig & Vaardig. Veel initiatieven die stoelen op samenwerking en op het met elkaar toegankelijk houden en maken van betalen & bankieren in Nederland. De polder pakt het op. En hopelijk leidt tot resultaat en trots, in die volgorde.

Voordat de feestelijkheden losbarsten, wil ik afsluiten met de o zo belangrijke samenwerking op de nieuwste aspecten van de 'Retail Payment strategie'. Ik reken er een aantal onderdelen toe.

- Het Convenant Cash. Ondertekend op 6 april 2023 met als doel om borging te bieden van de beschikbaarheid en acceptatie van contant geld in de maatschappij. Veel mensen willen contant betalen en daartoe is onder andere een veilig, betrouwbaar, efficiënt en toegankelijk netwerk van geld- en stortautomaten van belang. De noodzakelijke wettelijke basis is in de maak.
- SPAA. Het SEPA Payment Account Access scheme. De European Payment Council (daar is ie weer) ontwikkelt en publiceert een Europees kader voor open banking waarin banken en derde partijen (zoals fintechs) op een gestandaardiseerde en commerciële basis toegang krijgen tot betaalrekeningen van consumenten. Er is een standaard model en Banken kunnen een vergoeding vragen voor extra functionaliteiten. Daartegenover staat dat derde partijen meer datatoegang realiseren en consumenten krijgen meer controle. En dat op Europese schaal. De Europese polder gaat werken!
- EPI. Een private samenwerking van een aantal grote Europese banken en service providers, waaronder Nederlandse, om te komen tot een alomvattend pan Europese retail betaaloplossing: Wero. Startend via person-to-person betalingen om door te groeien later naar een e-commerce oplossing, voorzien van het iDEAL vliegwiel.
- Digitale euro. Nog een ontwikkeling op Europees vlak. Een publieke digitale betaaloplossing in voorbereiding bij de ECB. Met banken, bedrijven, winkeliers en consumenten wordt flink gediscussieerd en goed nagedacht over de manier waarop we dit samen kunnen vormgeven. De politiek moet hier zijn goedkeuring nog aan geven, maar in een wereld waarin verhoudingen snel veranderden, zijn weerbaarheid en autonomie thema's geworden waar we niet meer van mogen weggijken.
- Er is ook genoeg ruimte voor private en publieke pan-Europese initiatieven, zij kunnen elkaar juist versterken, maar dat vraagt om samenwerking, inzicht, ruitelijkheid én inschikkelijkheid. In het belang van ons allen, in het belang van Europa.

Het Nederlandse model wordt op belangrijke vlakken een voorbeeld in Europa. De Betaalvereniging neemt daar een centrale rol in. Maar werkt dat nou in de Betaalvereniging. Hoe gaat de samenwerking daar ?

Ik geef graag het woord aan Suzan van Eeten.

Namens Rabobank is zij lange tijd nauw betrokken bij betalingsverkeer en was zij voorzitter van de Adviesraad van de Betaalvereniging en is zij thans bestuurslid. [Filmpje]

Mag ik samenvatten? Betalen doen we samen.

En die samenwerking -

- was essentieel in de ontwikkeling van Nederlands betalingsverkeer. We werden een voorbeeld van ijzersterk betalingsverkeer in alle facetten.
- is essentieel in iedere stap die we samen zetten. We blijven bezig om dit verder uit te bouwen. We werken met name aan toegankelijkheid, betrouwbaarheid en veiligheid, en verliezen efficiency daarbij niet uit het oog
- blijft essentieel – ook in Europa, waar een wind waait, die om samenwerking schreeuwt. Europa moet zich verenigen. Alleen op basis van samenwerking kunnen we de noodzakelijke stappen zetten.

And now for something completely different...

En dan nu naar een evenzeer belangrijke boodschap.

Dames en heren, in alles wat ik zojuist ontvouwde speelde Gijs Boudewijn een rechtstreekse en zeer belangrijke rol. Hij was echt overal bij.

Als secretaris en Hoofd Juridische zaken van Interpay; als secretaris van ACBV en BCBV en gepositioneerd op veiligheid in de NVB; als de man van Betaalvereniging Nederland – adjunct en later algemeen directeur;

als wegvoorbereider in Europa; als mede-richting-gever in Europees betalen.

Hoe typeren we de man die dit alles steeds van dichtbij diende en stuurde?

Gijs is orkestleider én de toneelmeester. Zelf zeer goed in staat om instrumenten te bespelen. Niet de solist – veel meer de verbinder.

Gijs is jurist. Als zodanig geschoold ontwikkelt hij een uitstekend gevoel voor het onderscheid tussen hoofd- en bijzaken. En hij slijpt een scherpe pen: minutieus als dat vereist is; generiek waar dat kan.

Als Secretaris. bezit Gijs een buitengewoon brede dossierkennis. Hij is scherpzinnig en strategisch in de voorbereiding. Maar ook effectief en handig in de 'after-math'.

De Belangenbehartiger. Gijs behartigde steeds het belang van betalingsverkeer en dat van banken. Niet de bankier. Maar de enige echte Inter-bankier. Van en voor de banken en betaalinstanties, de aanbod en vraagzijde, altijd en overal, en bovendien mediageniek.

Gijs was er steeds bij. En Gijs blijft in de buurt.

Als aankomend voorzitter van de EPC, Gijs blijft sterk betrokken.

Dames en heren, we zitten gebeiteld, ook in Europa. Hulde Gijs!

Afsluiting

Ik ga afsluiten.

Beste Gijs, jij belichaamde samenwerking. Je was – en bent - van groot belang voor de opbouw, doorbouw, ombouw en uitbouw van betalingsverkeer in Nederland. Je was dienend aan een groter doel en dat heb je met verve gedaan in diverse rollen. We hebben *op* je gebouwd en we hebben *met* je gebouwd. Je had en hebt haarfijn door hoe de hazen in het betalingsverkeer lopen en hebt vele – ik benadruk vele - impasses op kundige en creatieve wijze uit het slob getrokken en weer op de rails gekregen.

Namens De Nederlandsche Bank (maar zeker ook persoonlijk) wil ik je bedanken en je veel geluk, plezier en gezondheid wensen in alles wat je vanaf nu zult doen.

Natuurlijk kijken we uit naar je rol als voorzitter van de EPC en hoe je onze devies 'betalen doen we samen' ook daar vorm zult geven. Daar vertrouwen en hopen we op. Maar ik wens je ook alle goeds in alle dingen daaromheen.